

KRISTUSBEGIVENHEDEN: EN TOLKNING
JOHANNES VÆRGE
EKSISTENSEN, 2023
131 SIDER

Anmeldt af Jakob Noer Larsen

Johannes Værges er pastor emeritus og forfatter til flere bøger. Hans forfatterskab er skrevet i tråd med Eusebs model, der drejer sig om at finde tilbage til den originale og bedste kristendom. Værges beskriver nemlig selv sit forfatterskab som en beskæftigelse med et vrid i den vestlige kristendom omkring år 200. Ifølge ham tog det latinske sprog og det juridiske aspekt ved Jesu død meget af pladsen fra det græske sprog og det glædesfyldte fokus på opstandelsen. Han finder også et skifte til en satisfaktionsmodel i middelalderen, som påvirker gudsbilledet og gør den tilidsfulde tro vanskelig.

Det nyeste skud på stammen i Værges forfatterskab er *Kristusbegivenheden: En Tolkning*, som følger i samme spor som hans tidligere bøger. I denne bog vil Værges udfolde kristusbegivenheden, så korsdøden ses i balance med resten af Jesu liv.

Bogen rummer syv kapitler, som skal understøtte Værges argumentation. Det første introducerer bogens tema, og næv-

ner fem momenter fra Jesu liv, som ifølge Værges alle er lige essentielle og er *sine non qua* for kristendommen. Disse fem momenter behandles enkeltvist i de næste fem kapitler og er: 1. Inkarnationen, 2. Jesu formidling af Guds lægende tilgivelse, 3. Jesu lydighed overfor Guds vilje, 4. korsdøden og 5. opstandelsen. Det sidste kapitel omhandler Jesu genkomst.

Værges centrale pointe igennem bogen, som også udtrykkes med de fem momenter, er grundlæggende den, at tilgivelsen skyldes et overskud hos Gud. Offertanken er kommet til senere, da det omkringliggende samfund var offerfikseret og ikke kunne adskille ofre fra religion. Ifølge Værges er det dog anderledes i kristendommen. Selv i jødedommen mener han ikke, at ofrene skulle udvirke noget hos Gud, men i stedet ofrede man til Gud for at få fællesskab med den Gud, som selv tilbød sit fællesskab med menneskene. Der er altså ikke noget *do ut des*-forhold i relation til Gud. Guds plan

var i stedet at tilgive menneskene ud af sit overskud, og Jesus spiller en central rolle i denne frelsesplan, nemlig som kommunikør af denne radikale tilgivelse. Jesu død er også en del af Guds frelsesplan, den er dog ikke villet af Gud, men af modstanderne af tilgivelsesbudskabet. Jesus ofrer sit liv for frelsesplanen, men ikke for at udvirke noget hos Gud. Det satisfaktoriske element er dermed helt fjernet ved korset. Værge udtrykker det prægnant på side 19: »Det var ikke for at behage eller påvirke Gud, at Jesus ofrede sit liv, men simpelthen fordi den udvalgte død indgik som et led i Guds samlede plan. En forklaring behøves ikke«. Inkarnationen er dermed nybruddet, hvorigennem Gud viser, at han vil forkynde sit tilgivelsesbudskab med ophav i sit eget overskud.

Igennem bogen udfolder Værge også sin forståelse af synd som værende den falske gudsyndelse og det ikke at tro på Gud. Omvendelsen bliver dermed ikke en omvendelse fra synd forstået som forkert livsførelse, men en omvendelse mod en åbenhed overfor Gud og en modtagelighed overfor hans kærlighed. Omvendelsen inkluderer også at omvende sig til et sandere liv, hvor vi elsker vores næste. Jesus bringer forlignelsens tjeneste, nemlig at Gud afskriver det, som står imellem os og ham. Tavlen er visket ren. Dermed er tilgivelsen funderet i Guds kærligheds overskud fremfor i et sonoffer.

Jesu død skete heller ikke på Yom Kippur, den store forsoningsdag, men i stedet til påske, hvor tematikken er befrielse frem for forladelse. Dermed signalerer Jesu død en befrielse fra dødens kræfter i stil med den græsktalende kirkes forståel-

se. Dommen præsenteres som en renselse fra det onde. Værge anser det græske ord *krisis* for at betegne en diagnose nærmere end en juridisk dom. Dommen er altså et møde med lyset, som kom til verdenen med inkarnationen: »Dommen er en gennemlysning, der afslører og overvinder mørket« (s. 113).

Som ovenstående resumé af bogens indhold viser, så kommer Værge langt omkring i bogen til trods for dens overskuelige længde. Igennem bogen understøtter Værge sin argumentation via bibelpassager, citater fra kirkefædre, salmer og også billedkunst, og han formår at skrive sammenhængende og overskueligt de mange emner til trods.

Jeg må dog indrømme, at jeg godt kan få armene ned igen efter at have læst bogen. Der er nemlig flere af hans analyser og tolkninger, som jeg ikke er helt enig i, men for overblikkets skyld, så vil jeg i respekt for bogens overordnede mål fokusere på hans forståelse af Jesu død og dens plads i Kristusbegivenheden.

For det første vil jeg gerne støtte op under Værges projekt om at balancere Jesu korsdød mod resten af hans liv. Jesu undergerninger, forkyndelse, lydighed, nærvær med udstødte og opstandelse er ikke bare *adiaphora* i evangelierne. Jeg vil dog ikke gå så langt, som Værge gør, når han gør de andre fire momenter af Jesu liv til *sine non qua* for kristendommen. Noget af det hænger sammen med mit syn på synd og dom, som divergerer fra Værges.

Som tidligere nævnt kommer bogen vidt omkring dens få sider til trods. Denne metode gør naturligvis bogen overskuelig og bredt oplysende. Jeg sidder dog tilba-

ge med fornemmelsen, at den i ny og næ skærer en kant for meget af. Når bogen vil gøre op med en tidligere tilgang, så skylder den også at gå mere i dialog med dennes argumenter end Væрге gør i bogen. Han giver nogle bud på nyfortolkninger af kernevers, som ser på Jesu død som et offer, men det bliver gjort for sporadisk og virker ikke overbevisende på mig. Værges brug af kirkefædrene er meget prisværdig, men han får primært anvendt de pasager fra dem, som understøtter hans projekt. Her vil jeg bringe et par eksempler.

Væрге bruger Gregor af Nazianz til at pege på det frelsende aspekt i inkarnationen, da vi der får vores natur indblandet i hans. Selvsamme Gregor fremhæver dog også, at der sker noget vedrørende frelsen på korset (*Orationes* 30,5 og 33,14).

Ligeledes anvender Væрге Irenæus ad flere omgange også i forbindelse med rekapitulationen (sammenfatningen), som sker ifølge ham. Væрге peger på, at Jesus gik ind på menneskenes vilkår for at herliggøre dem, og at han sammenfattede Adams fald ved at blive menneske og ved at vise denne menneskelighed overfor fristeren. Rekapitulationslæren er central for Irenæus og hans teologi, men Væрге begrænser det til inkarnationen, som også er et centralt anliggende for Irenæus. Jeg finder det dog problematisk, at Væрге ikke også ser rekapitulationen i relation til korsdøden. I *Adversus Haereses* V,16.3 anfører Irenæus, at den første Adams ulydighed ved træet omgøres ved den anden Adams lydighed ved træet (korset). I næste kapitel (V,17.3) udtrykker han det så prægnant, at ligesom vi blev skyldnere

ved træet, så skal vi også modtage syndernes forladelse ved træet.

Væрге anfører, at Jesus undlader alle udsagn om hævn, når han citerer fra den gamle pagts skrifter. Det underbygger han med udgangspunkt i Luk 4,16-30, hvor hævnaspektet er væk i citatet fra Es 61,1-2. Dermed bliver forligelsen det centrale i den nye pagt. Som jeg tidligere anførte, så er domsaspektet også en udgave af apokatastasis hos Væрге. Talen om Guds vrede kan dermed ikke være til stede. Væрге forholder sig dog ikke til den partikularitet i relation til efterlivet, som Jesus udtrykker eksempeltvist i Joh 3,16 (»enhver som tror«), eller Matt 25,1-13 (lignelsen om de ti brudepiger) eller i Matt 25,31-46 (verdensdommen). Ej heller kommer han ind på aspektet af, at mennesket skal frelses fra den kommende vrede fra Gud (1 Thess 1,10; 5,9f; Rom 5,1-10).

Det er i min optik ret klart, at der i de bibelske skrifter og i den tidlige kirke er en forståelse af, at der sker noget særligt ved korsdøden, som påvirker relationen mellem Gud og mennesker. Den middelalderlige satisfaktionslære rammer ikke hovedet på sømmet, da gudsbilledet netop let kan blive af en nøjeregnende og krænket Gud. I stedet vil jeg pege på Jesus som en mellemmand, som går i stedet for mennesket og omgør vores ulydighed og bryder dødens kræfter. Ligesom påskelammet måtte lide døden for at den førstefødte kunne overleve, gik Jesus i stedet og var offeret, der blev ofret én gang for alle (Hebr 10,10). Det kunne udfoldes både længere og mere grundigt end denne anmeldelse giver mulighed for.

Jeg er, som tidligere anført, egentlig meget positiv overfor Værges projekt, da han vil forsøge at få et gudsbillede, som ikke er forvredet, og at fremhæve andre elementer fra Jesu liv end korsdøden, så vi får et mere fyldigt blik på ham. Væрге kommer også nogen vej med sit projekt, og jeg vil særligt fremhæve, at jeg blev udfordret positivt af hans kapitel om inkarnationen og dens betydning. Når det er sagt, så ender han dog i min optik med at hælde barnet ud med badevandet, når han fjerner den soteriologiske betydning fra korsdøden og gør den til et udtryk for Jesu hengivenhed til tilgivelsesbudskabet. Jeg kan heller ikke lure i hvor høj grad hans tolkning skulle redde gudsbilledet, da Gud jo alligevel lader sin søn dø, men her sker det uden grund. Selvom Væрге slår fast, at korsdøden måtte ske, så siger han også, at den ikke kræver nogen forklaring. Jesu død kan dermed virke arbitrær, og hvilken far vil tillade sit barns arbitrære død?

Selvom jeg har kritiseret bogens indhold, vil jeg alligevel give den en betinget anbefaling. Jeg kan ikke stå inde for dens teologi, men jeg har sat pris på, at Væрге med sin sammenhængende argumentation har formået at provokere mig og få mig til at reflektere over min egen forståelse af kristusbegivenheden.